

פרוטוקול מס' 454

מישיבת ועדת העבודה שדתקימה
ביום ר' ל' בשבט תשל"ז-18.2.77, בשעה 8.30

השתתפו: חברי הועדה : ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
י. ז. אמיר
מ. גז
מ. דרובלס
ל. דיציאן
י. דרניצקי (יודין)
מ. ורסמן
ה. זיידל
ח. שמעוני

מוזמנים:
א. גוראל - מנכ"ל משרד העבודה
ד. כוכבי - מנהל שירות התעסוקה, משרד העבודה
י. בן-אברהם } נציגי הסתדרות המהנדסים
מ. גלר
ע. לירם

מזכיר הועדה: י. נוריאל

רשמה: ש. אלטרמן

סדר היום:
1. דיון ביוזמת חבר-הכנסת ל. דיציאן בענין: רפיון בתעסוקה
2. שמיעת נציגי הסתדרות המהנדסים בענין: המשמעות הטכנולוגית של מעמד המקצועי

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני פותחת את הישיבה. אני מקדמת בברכה את מנכל משרד העבודה מר גוראל ואת ידידנו מר כוכבי. אנחנו הסרחנו אותכם לדון בנושא שהעלה חבר-הכנסת דיציאן. מדי פעם בפעם מעלה חבר-הכנסת דיציאן את הנושא. הפעם ביקש שנייחד את הדיבור על מצב התעסוקה בארץ. בבקשה, חבר-הכנסת דיציאן.

ל. דיציאן:

גבירתי היושבת-ראש, חברים, אני מצטער שאני היחידי מבין חברי-הכנסת הנוכחים היום. אני רואה את הבכעיה כאחת הבעיות הכאובות והקשות ביותר אשר, חס וחלילה, המדינה תעמוד בפניה. בהזדמנויות שונות אמרתי שאבטלה היא לא פעם תוצאה של מצב פסיכולוגי. וכאן אני אומר בדברים הברורים ביותר, שכלכלנים מסוימים באוצר יוצרם את האשלייה הבלתי מבוססת, בעיקר במדינת ישראל, שקיימת אפשרות ליצור אבטלה במקורת ושאבטלה מבוקרת יכולה לתרום להבראה חלקית במשק.

דברים אלה, נוסף לדברים אוביקטיביים אחרים, הם תופעה חמורה. הם, חס וחלילה, יכולים להביא לאותן התוצאות שכלכלנים אלה מנבאים כבר השנה השלישית. אני מאשר שאני יכול להגיד שהם היו נביאי שקר. צדק שר העבודה, לפחות עז כה, באומר שהדבר לא יקרה. אבל בשני שטחים לפחות התופעה היא די ברורה. תופעה ראשונה שאנחנו היינו בחלקה עדים לה בשנה הקודמת - אבטלה הולכת וגוברת בין אקדמאים. תופעה שניה - לא פחות חמורה, אם לא יותר, התחלת אבטלה בין פועלי בנין והקשורים איתם. אם התופעה הראשונה היא תוצאה מאחוז הולך וגדל בין העולים שהם אקדמאים ואולי יצור עצמי בלתי מבוקר ומוגזם, התופעה השניה היא תופעה כלכלית גרידא. טבעי הדבר שאם יורדת הגביה בארץ כמעט ל-50% ---

א. גוראל:

לגבי איזה תקופה?

ל. דיציאן:

תקופת השיא. יכול להיות שאני טועה, אני מבקש שיתקנו את דברי. למרות שעזבו בין 12 ל-15 אלף עובדי בניה מהשטחים, אם מגמה זו תימשך - היא מטבע הדברים תקיף חלק לפחות של עובדי בנייה מקומיים. מי שמעורה במדינה הובישוב הישראלי, לפחות מאז שאני בארץ - יותר מארבעים שנה, יודע שמשבר בבנין סוהב אחריו באופן אוטומטי משבר כלכלי טוטלי. לא היתה תקופה ממלחמת חבש עד היום שמשבר בענף הבנייה לא הביא אבטלה בכל השטחים. המשק שלנו בנוי בצורה כזאת שהרוב המכריע של התעשייה בנוי על בנין.

תופעה שלישית שאני הייתי רוצה להתייחס אליה בקצרה יחסית לא יורדים האחוזים של המועסקים בשירותים לעומת ענפי היצור ולהיפך - אחוז הנקלטים בשירותים, בענפי המשק הכספי, בנקים, חברות פיתוח וכד' גדול, מתוך 20 אלף עובדים נקלטו בענפים אלה 8 אלפים.

איפה כל יתר האנשים שנקלטו בשירותים לעומת האנשים שנקלטו בענפי היצור? בתחילת מלחמת העולם השניה אנגליה יצרה את הסימה "יצוא או ממות". אם כלכלת מדינת ישראל לא תעשה את הכל כדי שזן תהיה הסימה של הכלכלה הישראלית - ואינני רוצה להגיע עד הסופרלטיב של "יצוא או ממות" - אם לא תפעיל מסאבים כלכליים וכח אדם ליצוא, ולא לשירותים פנימיים ולא לצרכי פנים - אז הכלכלה עומדת בסימן שאלה גדול.

אלה דברי הפתיחה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

תודה רבה לחבר-הכנסת דיציאן. נשמע את דברי מר גוראל ומר כוכבי. לא נפתח בדיון. החלק השני של ישיבתנו יוקדש לפגישה עם המהנדסים. הם הוזמנו על פי בקשתם עוד מלפני חודשיים, כאשר עוד לא שבתו.

א. גוראל:

אני שמח להסכים הפעם לכל הניתוחים היסודיים של חבר-הכנסת דיציאן. הוא צדק בניתוחים. אני רוצה להתעכב על כמה נתונים שהם לא כל כך מדויקים, אבל הם לא משנים את התמונה. התמונה יבכללותה נכונה וגם המסקנות נכונות. אניד מה אנחנו עושים כדי לקדם את פני הרעה,

אם היא תבוא.

התחזיות של האוצר שהסילו אימים לא רק עלינו, גם על העולים בפורטנציה, לא עשו שירות חיובי למדינת ישראל. אנחנו מדינת עליה, עליה היא אחד מיסודות הקיום שלנו. כאשר צועקים יום יום אבטלה, העולים לא באים אלינו. אחר-כך אנחנו שואלים מדוע העולים לא באים. גם היורדים בפורטנציה אומרים: אם זה המצב, בואו נרד, לכשירחיב נשוב.

אינני רואה איך מדינת ישראל יכולה להתפתח, לשגשג ולהגשים את היעדים הציוניים שלה אם תהיה אבטלה. כאשר תהיה אבטלה, המדינה הזאת, שלא רשאר המדינות, לא תוכל להמשיך להתפתח ולמלא את יעודה. על כן נדמה לי שמדיניות הממשלה הבאה למנוע אבטלה היא מדיניות נכונה, נבונה. אגב, לא הוכח בשום מקום - וברוב ארצות אירופה קיימת אבטלת מה בשנים האחרונות - שחוסר אינפלציה הוא תרופה לאבטלה. באנגליה יש אינפלציה כמעט כמו אצלנו וגם אבטלה.

אם מותר לי, אני חולק על כלכלני האוצר ועוד יותר חולק על הודעותיהם המכניסות פניקה למדינה. יחד עם זה, אני בהחלט מסכים עם דברי חבר-הכנסת דיציאן שאין כל ודאות שמישהו יוכל להשתלט ולבקר אבטלה, כאשר תהיה. אבטלה יש לה דינמיקה משלה. ומי שמתיימר לדעת לבקר אותה, נדמה לי שהוא טועה במידה ניכרת. היות ואין אפשרות לבקר, היות ואין ודאות שאנחנו נוכל לתגבר עליה, חובה להתכונן לגרוע ביותר, וזה מה שאנחנו עושים במשרד העבודה.

נכון שבבנייה ירד מספר המועסקים. לא נכון שירד מספר המועסקים תושבי השטחים. עוד כיום הוא עומד על 66 אלף, מתוכם 20 אלף לא מאורגנים, מסיבות שונות. עדיין הרמה של מספר עובדי השטחים פחות או יותר כפי שהיתה. זו עובדה. נכון שבבנייה מספר העובדים ירד. יש אבטלה בין עובדי בנייה. יש אבטלה בין העובדים האקדמאים.

בנובמבר 1974 הכריז שר האוצר על מדיניות כלכלית ובה נאמר שאנחנו רוצים למתן את הבנייה, אנחנו רוצים להעביר את העובדים לעבודה יזואית ייצורית. לצערי הרב המצב במבנה התעסוקה הוא כזה שלא חלו השינויים הרצויים שהוסכם עליהם ב-74 על ידי כל הצדדים, במדיניות הכלכלית של המדינה.

נכון שאחוז המועסקים בתעשייה לא גדל, הוא עומד על 24,4%. מספר המועסקים בחקלאות ירד, בכל אחת מהשנתיים האחרונות וב-75 ירד ב-13%. זה סימן טוב למיכון, לתיעוש וליעילות רבה.

בחמש השנים האחרונות עלה התוצר הגולמי לפנש בחקלאות ל-171, אם ניקח את שנת 75 כ-100. עליה עצומה. כולה לזכות החקלאות, כולה לזכות הפורטנציאל הסמון אצלנו. בתעשייה 132 ובכלל המשק 124.

במבנה התעסוקה, כאמור, ירד בשנתיים האחרונות אחוז המועסקים בבנייה, כדי 7%. בתעשייה לא חל שינוי. בחקלאות חל שינוי קטן מינוס ובשירותים הציוניים והאישיים חלה עליה ממוצעת של 5%. יוצא שלא השגנו שינוי מבנה המועסקים, שיעבדו יותר במפעלים יזואיים ופחות במפעלים שירותיים, בלי להיכנס עכשיו לפרטים מי נכלל בשירותים ומי נכלל ביזוא. יש חילוקי דיעות, אבל הם לא משנים את התמונה הכלכלית, גם אם נסכים לצד זה או לצד שני.

נכון שבמחצית השנה האחרונה חל רפיון מה בתעסוקה וחלה עליה במספר הבלתי מועסקים. עליה של שמונה עשיריות האחוז מ-3,2 בלתי מועסקים ל-4 עד סוף 76, לעומת 75. הגענו ל-47 אלף בלתי מועסקים.

נכון שחל שינוי לרעה בעומק האבטלה. ממוצע המובטלים היומי הגיע ל-1700 ואלה שמקבלים דמי אבטלה יש להם עומק של חודש ויותר. זה קצת מדאיג אותנו. כמובן שהמספרים האלה לא משנים את התמונה בכללותה של תעסוקה מלאה. אבל אלה סימנים שתובעים מאיתנו יותר עירנות.

במה מתבטאת העירנות שלנו ומה אנחנו עושים? מטה התעסוקה, שהוקם על ידי שר העבודה יחד עם הכרזת המדיניות הכלכלית, מתכנס לעיתים קרובות. מטה התעסוקה המצומצם של משרד העבודה יושב מדי שבוע, כדי

לשמור על קצב ההתפתחויות. קבענו לעצמנו שלבי פעולה. הראשון בהם - קיום תעסוקה מלאה, דאגה לתעסוקה חילונית לנפגעים מהעבודה. והיה וזה לא עוזר, השנה שלא כבעבר יש לנו אפשרות להבטיח את הקיום הפיזי של אנשי הודות לקרן ביטוח אבטלה. החלטנו להעלות את קרן ביטוח אבטלה על מחשב. והיה ותהיה אבטלה, לא יצטרכו אנשים לסבול מהביורוקרטיה ולחכות לקבלת הכסף. אלא אנחנו מתכוונים לתת להם בהקדם האפשרי את הכסף.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליני:

כמה כסף יש?

א. גוראל:

הגענו ל-6-5 מיליארד לירות. איננו מחזיקים את הכסף בכספת. והיה ותהיה אבטלה, אולי נוכל באותה הזדמנות לגרום לשינוי מבנה המועסקים. לצורך זה הכינונו רשת להסבה מקצועית. אם אנחנו מסוגלים היום ברשתות של מרכז ההכשרה שלנו לתת הכשרה והסבה בזמנית ל-7 אלפים איש, הרי שבתקופת אבטלה נוכל להפעיל רשתות כמו רשת עמל, רשת אורט, רשת משרד החינוך והשלטון המקומי. ונרצה להגיע ל-22 אלף איש בו זמנים. אם משך הזמן של קורס הוא כששה חודשים, הרי במשך שנה נוכל להגיע לכ-40 אלף איש. כך שבו זמנית נוכל להסב מקצוע של רבבות איש ואולי נוכל לתרום לשינוי מבנה התעסוקה.

נוסף לכך אנחנו אוגרים פרויקטים בתחום הבניה ועבודות ציבוריות. יש לנו כעת פרויקטים שעולים על 3 מיליארד לירות להפעלה. אנחנו מעדכנים אותם מדי פעם. חלק מהם מוכן מיד להפעלה (כשלושה חודשים). התכניות קיימות, צריך לתת להן את הכסף. חלק מהן יהיה מוכן להפעלה לתקופות יותר ארוכות בין 3 ל-9 חודשים עד שנה.

גם אם האבטלה, חס וחלילה, תפרוץ, יש להניח שלא הכל יפרוץ גבת-אחת והפעלת השלבים תהייה תואמת עם ההתפתחות של חוסר עבודה.

בניה ועבודות ציבוריות זה רק חלק של התכנית, משום שזה מתאים רק לגברים ובמיוחד לאלה אשר מסוגלים לעבודה עבודה פיזית. לנשים ולאחרים יש לנו תיאומים עם משרד מסחר ותעשייה, כדי להפעיל באותה המשמרת יותר עובדים עם אותו הציוד או להוסיף משמרות נוספות בשעת הצורך. כלומר - מפעלים העובדים ליצוא יוכלו להרחיב את יצורם ויזדקקו לעזרה, נוכל להפעיל את המפעלים האלה ליותר עבודה.

כדי לא ליצור אשליות, אין לנו דברים מוגדרים, כי לא ידוע לנו מה יהיה המצב בענף פלונים. אלא יש לנו הסכמנו ללכת בקורים אלה. כמובן שהממשלה תצטרך לעזור תקציבית לאותם המפעלים, כאשר נגיע לכך.

יש שורה של אוכלוסיות שבזמן אבטלה נפגעות ראשונות, והפגיעה בהן היא החמורה ביותר. קודם כל נוער. כאשר לא הולך למפעל, הנערים לא מוסיפים לו הרבה. זו בעיה כלכלית, אבל עוד יותר בעיה חברתית חמורה. עובדים במדינת ישראל כ-42 אלף נערים. יש כ-255 אלף בני נוער, מהם עובדים כ-42 אלף נערים. נניח שתהיה אבטלה בין הנערים, היא עלולה להגיע ל-10% או יותר. מכל מקום אנחנו מכינים אפשרויות של השתלמויות והסבה ל-5 אלפים בני נוער. נוכל לספק להב הכשרה מקצועית להעמיק את הידע או להסב את המקצוע. יש לנו מטה מיוחד לנוער שמטפל בבעיה זו.

יש לנו צוות לערי פיתוח. שר העבודה

רגיש לנושא הזה.

שמעתי שזה מסתכם ב-5 מליון בסך הכל.

ל. דיציאן:

א. גוראל:

לערי פיתוח עומד השנה תקציב של 8 מליון ויש לנו התחייבות של האוצר למלא אחרי זה מיד כאשר משהו יתחיל. לפי תפיסת השר - תפיסה נכונה מאד - בערי פיתוח לא תהיה אבטלה. אם תהיה אבטלה, יקומו האנשים ויעזבו. מצד אחד אנחנו משקיעים בערי פיתוח, פועל על ידינו מרכז להכוונה לערי פיתוח שעולה למדינת ישראל הרבה כסף, ומצד שני אם נזניח את נושא התעסוקה תהיה אבטלה. בשירות התעסוקה יש לנו כ-8 מליון לירות השנה, עם התחייבות שיהיה לנו כמה שנצטרך כדי שבערי פיתוח לא תהיה אבטלה. ערי פיתוח יהיו המקום היחיד שבו נשתמש גם בעבודות יזומות, כדי שלא יברחו, עד שנמצא פתרונות אחרים טובים.

יש לנו בעיה עם נשים מבין האוכלוסיות החלשות. יש בעיה חמורה עם אקדמאים שהיא כבר קיימת. כמחצית או יותר ממחצית ממקבלי דמי אבטלה הם אקדמאים. העומק הכי גדול של מקבלי דמי אבטלה הוא של אקדמאים, קרוב ל-389, מעל לחודש ימים. זה המספר החמור ביותר מבין מקבלי דמי אבטלה. לא-אקדמאים היו 170-180. סך הכל היום מקבילים דמי אבטלה 1172.

לאוכלוסיות הפגיעות - נוער, נשים, אקדמאים, מיעוטים, ערי פיתוח - יש לנו צוותים מיוחדים שהם מאד שומרים ומפקידים על המצב.

דבריו של חבה- הכנסת דיציאן בקשר לחומרת אבטלה אינם מדויקים כל כך. היום התעשייה יותר מבוססת. אין זו אותה מידת חומרה כפי שהיתה בזמן שהבנייה היתה עיקר העיסוק ועיקר העדיפות. על כן לפי סדר העדיפויות שלנו אנחנו רוצים לקוות שלא נצטרך להשתמש בכל האמצעים ובכל המערך שאנחנו הכיננו. אבל אם, חס וחלילה, יהיה צורך - נהיה מוכנים לספל. לא שהכל יהיה טוב, אלא נשתדל להוציא את העוקצים, להוציא עז ממר ולהסב מקצועות של רבים. המערך הזה מוכן, נשתדל להפעיל פרויקטים. וזה תלוי יותר בהחלטת הדרג המדיני והקצבת הסכומים של קרן אבטלה, שכביכול קיימים. אני רוצה לקוות שאם יהיה צורך, נוכל להיאבק באבטלה בעזרת המערך שהכנו, כדי לא לגרום לשיבושים משקיים וחברתיים חמורים.

נוסף לכך יש לנו ארגון לשינוי מבנה המועסקים בתקופה של אבטלה. ועוד משהו בקשר לעובדי השטחים: כאמור, יש לנו כיום 66 אלף עובדי שטחים. המצב בשטחים מבחינת תעסוקה הוא הרבה יותר טוב מאשר במדינת ישראל. שם מספר הבלתי מועסקים מגיע בקושי לאחוז, גם ביהודה ושומרון וגם בעזה, מול 4% של בלתי מועסקים אצלנו. 66 אלף שעובדים אצלנו מהווים רק כשליש מכלל כח העבודה בשטחים. שני שלישים עובדים בתוך השטחים. חלק מהם יכול להיקלט, חלק מהם לפי הערכתנו כ-20 אלף עברו למדינות ערביות אחרות. לחלק מהם יש לנו תכניות לתעסוקה, בעיקר בתחום עבודות ציבוריות, תכניות בהיקף של כ-400 מיליון לירות. אנחנו אחראים להם, כל עוד אנחנו שולטים שם.

חשבנו שאם תהיה אבטלה, ראשית הנשירה תהיה מהם. העניין אינו פשוט, לא הייתי רוצה כאן לפתח את הויכוח. אינני רוצה לגלוש לתחום המדיני. אזכיר רק שחלק ניכר מהם יש לו ותק רציני בעבודה. לפי השערתי כיום, אם להוסיף את האומדן של 76, בין 40 ל-50% עובדים כבר במדינה ארבע שנים ויותר, כ-40% עובדים שלוש שנים ויותר באותו מקום עבודה. כך שלא הכל מהם יוכל לרדת. זו בעיה. זו בעיה לא רק אצלנו, זו בעיה גם בארצות אירופה המעסיקות עובדים זרים. זו בעיה כללית. אם משהו חושב שיש לנו קצת שומן שיוכל לרדת - אולי יש קצת, אבל לא כפי שהשבנו.

ז. כוכבי:
כמה נתונים לגבי אקדמאים: בטיפול אצלנו נמצאים 2550 אקדמאים, שמהם נמצאים במרכזי קליטה כ-1200, מחציתם נמצאים עד שלשה חודשים והנותרים מעל לשלשה חודשים. הם עדיין לא כשירים כדי להיכנס לשוק העבודה. הם צריכים ללמוד את השפה.

לגבי האפשרויות של עבודה - ההאטה במשך יצרה במיוחד בשביל האקדמאים מצב קשה יותר מאשר היה בעבר. מצויים גם מהנדסי מכונות, גם כלכלנים, מהנדסים אזרחיים, כימאים - כולם מתקשים למצוא להם סידור בעבודה. מספר ההזמנות לעבודה בין 350 ל-400 לחודש. כמובן, ישנן תכניות להסבה מקצועית שמקילות על הסידורים. נסיונות של הקלטתם בדרך של עזרה לתקופה ראשונה במפעלים, כתוצאה מהפסד תפוקה. כלומר- פיצוי על הפסד במשך תקופה מסוימת, מתוך הנחה שעם התערוותם יוכלו להיקלט.

מה קורה בבנייה? מ-68 עד 76 נתוספו 50 אלף איש לבנייה. כלומר - המספר הגיע ל-123 אלף מועסקים שמתפרגסים מהבנייה. כמובן שהצמצום בבנייה נותן את אותותיו.

ה. זיידל:
כמה נשרו באותה תקופה?

ז. כוכבי:
יש נשירה במשך כל הזמן. ישנם כ-380 אלף יהודים ו-12 אלף עובדים מקומיים ישראלים,

שגם להם אנהנו חייבים באספקת עבודה. לפי שעה עם האאטה זעזוע קשה איננו מרגישים. עוד מצויה עבודה למי שרוצה לעבוד באפשרויות הקיימות. ההלחבה והעבודה שנוספו הרבה עובדים לבנייה יצרו את הצורך בהעמדת מנהלי עבודה. מי שהיה בעל מקצוע טוב הפך להיות מנהל עבודה. עם הצמצום קיימת האפשרות להעסקתו בתהום המקצועי שלו לא בבניה, לחזור להיות עובד בדרגה גבוהה. כאן נוצרה בעייה.

הבעיה השניה בתחום הבנייה של עובדים שבעשו עזמאים, קבלנים קטנים יגם הם העסיקו על ידם עובדים לא מקומיים. וגם אם יש בשבילם אפשרויות של עבודה במסגרת של ניידות גיאוגרפית, לא כולם עדיין השלימו עם השינוי שחל ועם העובדה שיש להיאחז באפשרויות הקיימות.

בכון מה שאמר חבר-הכנסת דיציאן, הבנייה גוררת איתה שורה של עיסוקים שמפרנסים את הבנייה בהכנת חומרי בניה וגם ביצירת אביזרי דיור. כתוצאה מהפחתת הבנייה פחת הביקוש גם לאביזרי דיור. כל זה נותן את הכיוון בענף ובמה שמתלווה אליו. אבל בעצם זה הרימה שרצינו. כבר אמר גוראל, זו המדיניות המתוכננת.

קשה לשכנע בעל מקצוע אם הוא עזמאי או מנהל עבודה, לקבל עבודה גם אם משלמים עבורה מעל ל-100 לירות ליום. זה לוקח זמן יצי שמשכנעים שזה המוצא אם רוצים להשאר בתוך הענף.

הבעיה השלישית בעיה של הגברת היצור ליצוא. הביקוש הקיים הוא בעיקר לנשים. מבחינת שיעור ההשתתפות של גברים בכח אדם אנחנו נמצאים במצב די חמור. במשך עשר שנים ירד שיעור ההשתתפות של גברים בכח העבודה בערך ב-10%.

ל. דיציאן: באופן כללי או רק ביצור?

ד. כוכבי:

כללי. הקושי בהעברת נשים לעבודה הוא בעיקר בשני דברים: (1) בשכר המשתלם בעבודה הזאת, בקונפציה ובהלבשה, או השכר הנמוך יחסית שאין לו כח משיכה רב. (2) בזמני העבודה. אשה הרוצה לצאת לעבודה לא יכולה להתחיל לעבוד ב-7 בבקר. אם היא צריכה לשלוח את הילדים לבית הספר, יש לה אפשרות להתחיל לפחות ב-8. וזה משבש את כל ההיערכות. בין אם המדובר ביהודיות או בערביות מקומיות, בגלל השכר הנמוך הן אינן נמשכות כל כך לעבודות המצויות ובמקומות מתחילות להיכנס עובדות מהשטחים, באין ברירה. וכאן מדובר ביצור לשם יצוא.

כללית אנחנו עדיין מצויים במצב של תעסוקה מלאה, אם כי יש בעיות פה ושם.

ל. דיציאן: מתי המצב מתחיל להיות מצב של תעסוקה לא מלאה?

ד. כוכבי:

4% זה שיעור לא אבסולוטי. תלוי איפה נקודת השבירה. ביפן היא 1%, מפני ששיעור ההשתתפות של כח העבודה גדול מאד. לעומת זה באמריקה ב-5,5% אין עדיין אבטלה. אצלנו 4% אינם נקודת השבירה. יכול להיות שהיא ב-5% או ב-4,5%. כל עוד יש אפשרות לנייד עובדים, כל עוד חסרים עדיין כ-6 אלפים איש כדי למלא את הביקוש החסר, אין עדיין אבטלה. תמיד ישאר מספר של הזמנות שאי אפשר למלא אותן, בגלל אי התאמה או בגלל גיאוגרפיה או בגלל חוסר רצון. זו אצלנו עדיין לא נקודת השבירה. 47 אלף איש הם שבילנו אינדיקטור, אבל זה עדיין לא מהווה קושי. בזמן שחסרו לנו 10 אלפים עובדים לסידור, היו 35 אלף בלתי מועסקים.

הבעיה הרצינית והקשה - איך בכל זאת לנייד, לכוון, כפי שחבר-הכנסת דיציאן הזכיר. איננו יכולים לכפות על אנשים ללכת את המקום שאנחנו מעוניינים שילכו לשם. אנחנו מנסים לשכנע. אבל אם השכר המשתלם בשירותים הוא

ד. כוכבי

מעליומעבר למה שהיצור משלם, קשה מאד לשכנע. בחורה בשירותים מגיעה אחרי שנה ל-2500 לירות לחודש והשכר במתפרות בטקסטיל בענין 1300 ל-1500. הבדל זה משמש מעצור גדול מאד.

אנחנו עכשיו נמצאים בעיצומה של עונת קטיף הדורים. מועסקים כ-23 אלף בקטיף, באריזה ובבתי האריזה עליה. אשה שיוצאת לבית אריזה יכולה לחזור עם סכום רציני מאד, כדי להוסיף לאזן את התקציב המשפחתי. אנחנו הוצאנו 2500 נשים יהודיות נשואות, אבל לא יכולנו להשיג את כל כח העבודה הדרוש גם בשטחים.

הכנסנו תלמידי בתי ספר. כיום מועסקים כ-800 תלמידי בתי ספר תיכוניים, בחלקם הם עושים עבודה טובה ויפה. ושוב, יש בזה שתי מגמות: קודם כל, לתת תשובה למחסור בכח אדם. שנית, לקרב את הילדים לעבודת כפיים.

שלישית, פחות ערבים מהשטחים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

גם היום עוד חסרים בעלי מקצוע בעיקר. הביקוש במתכת פחת, אבל לבעלי מקצוע טובים מצפים

ד. כוכבי:

בכל המקומות.

ספר לנו משהו על תעשיות היצוא.

ה. זיידל:

נתתי דוגמא מטקסטיל וקונפקציה, זה בעיקר ליצוא. כאן השכר נמוך.

ד. כוכבי:

יש כ-2000 הזמנות שאינן נענות בתעשייה מכלל כ-4000-5000. אבל אין ביקוש כל כך רב כפי

א. גוראל:

שחושבים.

בתעשייה האוירית, בתעשייה הצבאית מסתמכים על עובדים מהחוץ. בתעשייה הצבאית קיבלו הזמנות ליצוא. במידה שאפשר לצפות, אין מפולת כללית. יהיו פה ושם כיסים בהם יתהוו קשיים בעוד מספר חודשים. זה תלוי בהרבה מאד גורמים. אנחנו מתכווננים להתמודד בכל מקום, במידה ותצופנה בעיות, עם הכשרה מקצועית, עם ניידרות, עם הסבה מקצועית, ואם יש הכרח- גם בהפעלת פרויקטים.

ד. כוכבי:

לא נוכל לפתוח בשיכוח, כיוון שהזמנו את נציגי המהנדסים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

י. דרניצקי (יודין):

המשפט האחרון של כוכבי צריך להיות נקודת המוצא לויכוח. אי אפשר לשבת ולחכות למה שיקרה בעוד מספר חודשים. לי מספיק אינדיקטור אחד על מה שנעשה במשק. מאז שאני בארץ, מה שנעשה בבנין קובע במידה רבה לגבי כל התעסוקה. יש עכשיו להחליט להפעיל תכניות, כדי לקדם את פני הרעה.

שמיעת נציגי הסתדרות המהנדסים בענין: המשמעות הטכנולוגית של מעמדם המקצועי:

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני מקדמת בברכה את נציגי הסתדרות המהנדסים, על פי פניה של המהנדסים לפני למעלה מחודש. המהנדסים מבקשים להעלות בפני ועדת העבודה את הבעיות אשר מעיקות עליהם. לצערנו, לא נוכל לשבח את הסעיף הזה במסגרת הדיונים, כיוון שהיו נושאים אחרים שהיינו צריכים לעסוק בהם בגלל סיום עבודתה של הכנסת, היוצאת לפגרת בחירות. עשינו מירב המאמצים לתת למהנדסים אפשרות להופיע בוועדה להשמיע את דעותיהם.

בפגישה שקיימתי עם נציגי המהנדסים אמרתי להם שאינני יודעת מה יכולה ועדת העבודה לתרום בנושא שעומד על הפרק, לפני שהנושא הולך לבית הדין לעבודה בכל הנושא של תמורה עבור השכלה. אולם ניסיתי לשכנע אותם שכן ילכו לבית הדין לעבודה. אני בטוחה שהפסיקה תהיה כפי שהתוצאה היתה.

אבל ההתפתחות של הענינים היא כזו כפי שאנחנו עדים לה בימים האחרונים. לצערי הרב, המהנדסים הכריזו על שביתה. לא זה הנושא העומד על סדר יומנו, למרות שבהזדמנות זו אנחנו רשאים לקרוא למהנדסים לחזור בצורה תקינה לעבודה, ולהמשיך לנהל את המו"מ באוירה חיובית ושקטה, תוך כבוד בין הצדדים, על מנת למנוע נזקים למשק המדינה. לנהל את המו"מ תוך אחריות מכל הצדדים.

בראשית הדיון אני מרשה לעצמי להגיד את הדברים האלה למהנדסים. נמצאים איתנו מר יוסף בן אברהם, מר עודד לירם ומר מרדכי גלר.

מ. גלר:

אנחנו מהווים את הנציגות המוסמכת של הסתדרות המהנדסים. מר בן אברהם הוא מהנדס

בכיר במקורות, מר עודד לירם הוא מהנדס בכיר בתעשייה אוירית. אני סגן מזכיר ארצי של הסתדרות המהנדסים.

ביקשנו את הפגישה הזאת מזמן והאמנו שהתערבותה של ועדת העבודה עשויה לתרום לגישור על פני הפערים ולמנוע את המאבק שהיה צפוי, אם לא יחול מיפנה. לצערנו הרב, אני מציין בכאב כן, ההתפתחות שקיווינו שתהיה לא היתה והשביתה פרצה. אבל מאד שאנחנו מקיימים את הפגישה הזאת בעיצומה. אבל אין למעשה קשר בין הדברים.

בתחילת דברי אני רוצה לעמוד על ההבדל בין המאבק של המהנדסים לבין מאבקים אחרים. אנחנו יודעים טוב מאד שכל ציבור חושב שהוא צודק והוא מאמין בכך. אנחנו יודעים טוב מאד שיש ביקורת חריפה מאד נגד כל ציבור ששובת. אנחנו ננסה לשכנע אותכם, חברי כנסת וכבודים, שהמאבק שלנו שונה ממאבקם של אחרים, למרות שאני מאמין שכל אחד אומר זאת.

אנחנו נמצאים עכשיו בשביתה שהיא תוצאה של תהליך ממושך שנמשך קרוב לשנתיים. בזקנו ומצאנו שחלה שחיקה חמורה מאד בשכרו של המהנדס. לא הסתפקנו בכך שהשתכנענו בעובדה זו בעצמנו, אלא היינו מוכנים שתבדוק את הנושא וועדת מומחים אוביקטיבית, ועדת פרופסורים שתבחן את הנושא לעומק, תמצה את הכלים האקדמיים שיש בידיה ותכריע אם אכן אנחנו שוגים או צודקים.

אמרנו, אם הועדה תקבע שאנחנו שוגים - נקבל את הדין, למרות שנמשיך להאמין בצדקתנו. הנושא הועבר לבחינתה ולשיפוטה המחייבים של ועדת ברקאי, אשר דנה בתביעותיה והשגותיה של הסתדרות המהנדסים. אני אומר את הדברים בקיצור, אם כי התהליך היה ממושך.

ועדת ברקאי בדקה את הנושא לעומק, חקרה אותו ובמסקנותיה היא קובעת ששכרו של המהנדס חייב להכיל רכיב נוסף - גמול על השכלתו, אם השכלתו דרושה או תורמת לעבודתו. אנחנו טענו שבזכות ההשכלה יכולה איכות הביצוע להיות רבה יותר. התרו ה גבוהה יותר, הפיריון גבוה יותר וזה חייב להתבטא גם בשכר. בנקודה הזאת ועדת ברקאי קיבלה את הטיעונים שלנו ואכן פסקה בסעיף הזה ברוח הגישה שלנו; ברוח העמדה שהצגנו.

זו היתה פסיקה מחייבת, שהממשלה וההסתדרות התחייבו לקבל. כאשר פתחנו במו"מ עם המעסיקים ובעיקר עם הממשלה כעמעביד, נוכחנו לדעת שאין כל כוונה לכבד את הפסיקה. הממשלה נתנה פירוש חסר שחר למסקנות ועדת ברקאי ואמרה שאותו תגמול כבר כלול בשכרו של המהנדס, בצורה זו או אחרת. זה פירוש בלתי מתקבל על הדעת ואנחנו דחינו אותו. הוכחנו את ההיפך, אבל זה לא עזר. בסופו של דבר נזקקו הצדדים לפנייה לערכאות, להליך משפטי ולפסיקה של בית הדין לעבודה.

צידקת טיעוננו הוכחה פעם שניה בפסיקה

של בית הדין לעבודה, שפסק בצורה חד-משמעית שהפירוש שאנחנו נתנו למסקנות ועדת ברקאי הוא הנכון. בית הדין דחה את הפירוש של הממשלה, את הפירוש שטען שהתגמול כבר ניתן ואין מה לתת. בית הדין פסק שיש להנהיג רכיב שכר מיוחד, אשר יהווה תגמול

על עבודתו ההנדסית אקדמאית של המהנדס, התורמת להעלאת רמתה של עבודתו.

במו"מ שניהלנו נוכחנו לדעת שחרף פסיקת בית הדין אין שום כוונה כנה להיעתר לתביעתנו ולהנהיג את הגמול שקיווינו לו. במו"מ שניהלנו התבצרו המעסיקים בעמדות נוקשות ובלתי פשרניות, אשר מנעו אפשרות לגשר על פני פערים בעמדות ונאלצנו בכאב, נגד רצוננו, לפתוח בשביתה הזאת. כל המאמצים שלנו לא נשאו פרי. עשינו את כל מה שאפשר כדי ללכת לקראת המעסיקים. אני מתכוון בעיקר לממשלה כמעסיק. הממשלה כמעסיק לא עשתה דבר. ניהלו מו"מ שלא בתום לב, בלתי משמעותי, לא כמו שפסק בית הדין לעבודה, שציווה לנהל מו"מ משמעותי בתום לב.

לא היה שום מנוס מהכרזה ומפתיחה בשביתה הנמשכת זה היום השני. אנחנו יודעים - וזה בעוכרנו - שיש מיתוס על שכרו של המהנדס, שהשכר של המהנדס הוא גבוה. יש עירוב תחומים בין היוקרה שנילוות למקצוע, בין המעמד החברתי שנילווה למקצוע לבין השכר. מבחינה סוציולוגית המעמד של המקצוע הוא גבוה, הוא נהנה מיוקרה, הוא נמנה עם עילית המקצועות בכל העולם. מבחינה מעשית בארץ השכר של המהנדס נמצא בתחתית הסולם, בתהליך של הידרדרות.

בכלל יש היום סולם שכר מאוחד לכל המקצועות בגלל שיטת ההצמדה, שאינני רוצה להרחיב עליה את הדיבור. מהנדסים, פקידים, טכנאים מוסמכים, טכנאים בלתי מוסמכים, פועלים טכניים - מקבלים אותו שכר. לפעמים שכרו של המהנדס נמוך יותר.

אחרי שמיצינו את כל ההליכים המשפטיים

אנחנו נמצאים בשביתה.

בית הדין לא קבע מה הגמול. המו"מ הוא על גובה הגמול. אל תגיד שלא מקבלים את

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

פסק-הדין.

בידי בית הדין אין כלים לקבוע מה הגמול. אנחנו מכבדים את משמעותו של פסק-הדין.

מ. גלר:

צריך לדייק בדברים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מ. גלר:

חברי-כנסת נכבדים, אנחנו רואים במאבק שלנו מאבק שנועד להשיג יעדים לאומיים, יעדים לאומיים של התפקוד ההנדסי של המשק, של העלאת רמת הטכנולוגיה. הרמה הטכנולוגית נמצאת בתהליך של הידרדרות. יש ניצולת גרועה של ציוד. מערכות משוכללות מתנפעות ומוחזקות לא על ידי מהנדסים. יש לכך תוצאות הרסניות למשק. אין מודעות לנושא הזה.

איפה זה קרה?

א. גוראל:

נוכיח את הדברים. התוצאה היא הידרדרות של הטכנולוגיה במשק.

מ. גלר:

אני רוצה להרחיב את הדיבור דווקא במשפט הסיום ששמעתם זה עתה. אני שמח שיושב כאן מר גוראל, הוא מהנדס לשעבר, הוא יבין חלק מהדברים. הבאתי כמה דברים שנוגעים לך ישירות.

י. גן-אברהם:

חברי כנסת נכבדים, שמעתם השתלשלות קצרה של פרשת המאבק והמו"מ שהיתה בנושא. היום אנחנו מנסים - אני לפחות אנסה - לשכנע את חברי הועדה בצורך הלאומי ממדרגה ראשונה להעלות את רמת הטכנולוגיה של המדינה - מדע, טכנולוגיה, הנדסה וכו'. אינני אומר שזו הבעיה היחידה העומדת בפני מדינת ישראל.

תרשו לי להביא בפניכם מובאות מהנעשה

בעולם הגדול, על מנת להציג את הדברים באופן מוחשי.

י. בן-אברהם

בעולם הגדול גם ימבחינת השכר וגם מבחינת המעמד יש למקצוע הזה יוקרה. יש בידי מסמך רשמי שהוגש לנשיא ארצות הברית לפני מספר חודשים. המסמך הזה אומר שהמדיניות הרשמית של ארצות הברית מאה שהיא באה על דעתה היתה לעודד הגירת מהנדסים לתוך ארצות הברית מכל העולם. בארצות הברית תפסו על מה מדובר.

כאשר הגענו לוועדת ברקאי, לא באנו אליה כמו כל הגופים האחרים במדינה, עם כל הכבוד לכולם. קנודס ממהנדסים עשינו "דוקטורטים" על הנושא. שום גוף במדינה לא הגיש "דוקטורטים" כאלה. עשינו עבודה יסודית. בין השאר התברר, למרבה הצער, שאכן ארצות הברית מילאה את היעוד שקבעה לעצמה. בארצות הברית יש יותר מהנדסים ישראלים מאשר במדינת ישראל. זה מצב בלתי נסבל. אין שום ציבור פרופסיונלי שאחוז הירידה שלו כה מדהים.

ה. זיידל:

יש לך מספרים?

י. בן-אברהם:

יש למעלה מ-18 אלף ישראלים יורדים, חלק מהם בוגרי הטכניון, חלקם ישראלים שירדו

ונשארנו.

א. גוראל:

יש לך חלוקה לערים?

י. בן-אברהם:

אפילו אצל הרופאים מדובר על אלפיים ישראלים. ארצות הברית מילאה את יעודה. יתרה מזו, במסמך זה נאמר ברורות ששני דברים תורמים למאזן התשלומים החיובי של ארצות הברית מאז ומתמיד: (1) יצור טכנולוגי ויצוא טכנולוגי (2) חקלאות. בשניהם תכולת הטכנולוגיה והיזע היא עצומה.

ואכן כך גם בישראל. במסגרת שלנו מאוגדים למעלה מ-500 אגרונומים. ואם יש להתפאר בהישגי החקלאות, בואו נאמר שיש תרומה לאותו ציבור.

אני רוצה עכשיו לעבור לסימפוזיון בנושא מעמד המהנדס, טכנולוגיה והנדסה שנערך באדינבורו בסקוטלנד. יש לי חומר אוטנטי של אותו סימפוזיון. שם נערך כנס בינלאומי, להוציא אותנו. מצב המהנדסים באנגליה דומה למצבם של המהנדסים במדינת ישראל וזך גראית הטכנולוגיה באנגליה.

מפי נציגים גרמניים נאמר שהמעמד של המהנדסים בגרמניה מזוהה עם הנס הכלכלי הגרמני אחרי המלחמה. הם יודעים להעריך זאת ולכן משכורתו של המהנדס הגרמני יותר גבוהה משל פרופסורים באוניברסיטה ובעלי תפקידים הכי בכירים בשירות האזרחי.

ה. זיידל:

הם בנו את תכנית מרשל.

י. בן-אברהם:

הוא הדין בשוודיה, שם שכר המהנדסים הכי גבוה. אם לדבר על דרום קוריאה, גם להם יש בעיה של ירידת מהנדסים. קוריאה עושה מאמצים רבים להחזיר את המהנדסים שלה מארצות הברית. ואיפה אנחנו? אפילו מצרים הופיעה באותו כינוס ואנחנו לא.

אלה דברים מהעולם הגדול. יש בידי עתון ישראלי בעברית מלפני חודש-חודשיים. יש בו כתבה גדולה על הטלביזיה. אצטט שניים-שלושה משפטים. "לעתים נרכש ציוד שאיש לא מביין מדוע נרכש". לא היתה ראייה כוללת של הצרכים. "רוב הפריטים באו לסתום חורים".

מה אומר מנכל רשות השידור? תנו לי 100 מליון לירות לחידוש הציוד ונחזש. קל לפתור בעיות כאלה על ידי כספים. קונים בחו"ל-- אין בעיות. באותה עת נכתב עוד מאמר, שאנשי הטלביזיה עצמם הגיעו למסקנה שכל ההנדסה שלהם פשטה את הרגל. יצא מכרז למשרת המהנדס הראשי של הטלביזיה, האחראי לכל הדברים האלה. ומה נאמר במכרז? מהפשים טכנאי או מהנדס מושווה. כך נאמר בריש

גלי. יותר מכך, אכן מימשו זאת. בכך, רבותי, אינני רוצה לומר שכל המהנדסים חכמים וכל הטכנאים טפשים. חס וחלילה. אני רוצה להצביע על נטייה, שתבינו במה דברים אמורים.

הבאתי כמה מובאות כדי להמחיש את הדברים. אם שמתם לב, לפני כחודשיים נאמר ע"י המטה הכללי של צה"ל שהבעיה המרכזית של בטחון ישראל בעשור הקרוב לא תהיה בעיה תקציבית. עם כל הבעיות של תקציב מדינת ישראל, לא תהיה בעיה רכש שאנחנו אמונים עליה עוד מלפני קום המדינה, אלא תהיה בעיה כח אדם, טכנולוגי, מיומן, שיפעיל את המערכות המתוחכמות שאנחנו מקבלים מארצות הברית.

ודאי שמעתם כמה עולה חיל אויר למדינת ישראל. מטוס ביון אחד עולה 40 מיליון דולר. כמה מהנדסים נצטרך כדי לתפעל אותו, כדי לתחזק אותו. אינני מדבר על תכנון ופיתוח, עם כל הכבוד למה שהקמנו עד היום. אני שרתתי שנים רבות בצה"ל במדים ואני יודע את משמעות הדברים.

רבותי, במצב כזה שבו המדינה אומרת למהנדסים: אתם פקידים - היא תקבל תפוקה של פקידים, וזה אסון לאומי. אני רוצה להשתמש במובאה אישית כדי להמחיש דברים.

רבותי, כפי שהוצגתי, אני עובד מקורות.

אני מנהל המחלקה האלקטרונית של מקורות. בי ורק בי תלוי אם אפתח מערכות בקרה אלקטרוניות למקורות במדינת ישראל או אקנה בחו"ל. אני אחד מאלה שתורמו להקמת אלביט או מוטורולה. כאשר לא הייתי פקיד הנוסע לחו"ל ומזמין. עם המנכל עשיתי מלחמה לבנות מערכת קומפיוטור קונטרול במקורות. הוא הדבר בכל מקום.

אני ישבתי לפני שבוע-שבועיים בישיבה

על מערכת מים בנאות הכיכר. מסרו למשרד פרטי תכנון. מה עשו? קנו בשוודיה מערכות פיקוד מרכזיות. אמרתי: אלהים, הרי יש בארץ אלביט ומוטורולה. למה?

אם המדינה הזאת הופכת את ציבור המהנדסים

למה שהגענו - לאן הדברים מוליכים? אני רוצה לשים נקודה ולהעלות עוד נקודה לחברי הועדה הנכבדים, שאינם בקיאים במהות ההנדסה בימינו.

אשתמש בדוגמאות מהתחום שלי - אלקטרוניקה.

כולנו זוכרים, לפני 25 שנים היו ברדיו שפופרות קטנות. לפני 10-15 שנה התחילו להופיע טרנזיסטורים. אני בוגר הטכניון, כאשר גמרתי ללמוד לא ידענו על טרנזיסטורים. אחרי שבע שנים הייתי צריך לקום וללמוד את העסק מחדש. ושוב אחרי שבע שנים באו אותם מחשבים אלקטרוניים ושוב הייתי צריך לקום וללמוד. תוך כדי עבודתי אני צריך ללמוד, אחרת לא הייתי יכול לעמוד במירוץ הזה.

רבותי, מדובר במטוסים, במנועי סילון

- בכל הדברים שהם נשמת חיינו והכלכלה. מהנדס בתקופת חיי עבודתו לפחות שלש פעמים צריך להקדיש שנה ללימוד מחדש.

אראה לכם ושימה רק בתחום החשמל

והאלקטרוניקה כמה קורסים מהנדסי צריך לעבור כדי להתקיים. העונש עבור הזנחת הלימוד המתמשך במשך כל החיים יכול להיות מאד חמור. זו מיתת נשיקה לאדם שהוא מהנדס ולא עושה זאת.

מי עוקב אחרי זה?

מ. גז:

בארצות הברית הגיעו למסקנה שתקופת

י. בן-אברהם:

החיים הפוריה של מהנדס היא עד גיל 40.

מעל גיל 40 אין לו מה לעשות בגלל המירוץ המסורף הזה. תקופת החיים המקצועית של מהנדס 25-20 שנה. במלים אחרות, יש מרכיבים שהם ספציפיים למקצועות ההנדסה והטכנולוגיה בימינו אלה. ולא יתכן שיראו ויתפעלו את המהנדסים כפקידים, עם כל הכבוד לפקידים. אינני מזלזל באף אחד.

המטרה שלי להביא את המודעות שלכם

לנקודה הזאת, כי התגמול של ועדת ברקאי נועד להוציא אותנו פעם אחת ולתמיד מאותו מעגל של פקידים. במדינת ישראל, לצערנו, אדם נמדד גם בכיסו. מהנדס לא יכול היום לקיים משפחה במשכורתו. אני מהנדס עם כל הכישורים, עם שיא הדרגה, עם שלשה ילדים

לא יכול לפרנס משפחה ממשורת, 5400 לירות לחודש ברוטו. מורידים לי עכשיו בעד הרכב 600 לירות. אני מפקח על פרויקטים בארץ. 3000 לירות אני מביא הביתה. מישהו פה יצא מדעתו, מישהו לא יודע מה הוא עושה. אני אחפש חלטורות, אני אעבוד בערב. זוהי העילית? זה המקצוע המוביל? מה עושים פה?

פה הדברים מעבר לכל סכסוך רגיל. כאשר בא ענין התגמול, אמרנו שאנחנו לא רוצים להיות בסולם השכר והאחיד. אותו תגמול שפסק בית הדין בא לתת מרכיב נוסף בשכר. אנחנו ישראלים כמו כולם, איננו רוצים להתעשר, אבל רבותי $\frac{1}{2}$ את המינימום צריך לתת.

ע. לירם:

אני אקצר בדברי על ידי כך שאקרא אותם. מדינת ישראל עושה מאמצים רבים להכשיר את בגיה ולהקנות להם כישורים בשטחי הטכנולוגיה וההנדסה, על מנת שיפעילו את הכלכלה המשק והבטחון. כמו שבצהל אין אפשרות עם חיילים בלבד, אין אפשרות גם עם קצינים בלבד.

אפילו אתם, חברי הכנסת הנכבדים, רובד מסוים של תפקוד בחיים. אלא שבמדינת ישראל בשטחי ההנדסה והטכנולוגיה השתמש משהו והפך להצמדה. השימוש בידע ובכישורים הנדסיים הפך לניצול.

בצהל ללא קורס קצינים וללא בית הספר לפיקוד ומטה לא תגיע לתפקידי פיקוד בכירים, כמפקד חטיבה, אוגדה או חיל. לא כן הדבר לגבי מהנדסים. על מנת להסדיר את הנושא הזה נהרע חוק רישום ורישוי המהנדסים. נקבעו כללים על ידי ועדת פרופ' קצ'לסקי, היום נשיא המדינה, לעיסוקים הבודדים בהם רשאי לעסוק מהנדס, הנדסאי יחיד או במקום מהנדס.

הממשלה מורידה את רמת ההנדסה והטכנולוגיה, מבזבזת את משאביה על ידי מתן אפשרות החלטה וביצוע לחסרי כישורים מתאימים, ומנעעת השתלבותם של בעלי הכישורים המתאימים, קרי בוגרי הטכניון, במקומם הנכון. המדינה משקיעה 50 אלף לירות במהנדס שהיא מכשירה בטכניון או בבית ספר להנדסאים, עם כל ההבדל המקצועי בתפקידים שבהם הם נחוצים.

המאבק שלנו הוא תוצאה של שחיקה במעמד המקצועי של המהנדס, במשך שנות קיומה של המדינה. השחיקה הזאת, כלומר הכנסתם של טכנאים ופועלים טכניים לתפקידי מהנדסים, נתנה לכאורה לגיטימציה להצמדה בשכר ביניהם, בניגוד לחוק ולתקנות בשירות המדינה. "מהנדס מחוז", "מהנדס מחלקה", "מהנדס תא" - תפקידים שממלאים אותם אנשים שאינם מהנדסים. כך מצטטת אותם העיתונות.

העיתונות הפכה להיות צהובה, היא מחפשת רק שלילה. כאשר מהנדס עירוני חדג מתפקידו ולקה שוהד, קוראים לו מהנדס. פתאום אתה בודק ומתברר שנאיש אינו מהנדס, האיש טכנאי.

מ. גלר:

במשרד התקשורת מהנדסי מחוזות, מנהל שירותי הנדסה ברדיו, מנהלי מחוזות

במשרד השיכון - כל אלה אינם מהנדסים.

ע. לירם:

הוא חותם "מהנדס המחוז".

מ. גלר:

זו מקודה חשובה: בתקן בנציבות שירות המדינה המישרה מוגדרת כמהנדס. מהנדס מחוז או סגן מהנדס מחוז מאיש אותו טכנאי ולא תמיד טכנאי מוסמך. הוא לא מהנדס, לא על פי השכלתו.

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו:

הוא ממלא תפקיד של מהנדס מחוז וזה מותר על פי החוק.

מ. גלר:

בחוק כתוב: לא ישאר אדם את התואר מהנדס מחוז או אדריכל רשום או כל שם דומה שיש בו כדי להטעות, אם איננו מהנדס רשום. ואם אדם קורא לעצמו "מהנדס מחוז" - יש פה כדי להטעות. זה נוגד את רוח החוק. דרשנו מנציבות שירות המדינה

לשנות את השם, לא נענינו.

ע. לירם:

בנוסף על הפנייה שלנו לוועדת ברקאי ולבית
הדין הארצי לעבודה, נאלצנו לפנות לבג"צ
בענין פתיחת משרות נוספות למהנדס או טכנאי.
הנדסאי. במקרים מיוחדים כתוב או טכנאי.

פעם היתה הסתדרות הטכנאים. אחר-כך שונה
השם להסתדרות הטכנאים המוסמכים, אחר-כך הסתדרות ההנדסאים והטכנאים. 3 אלפים הנדסאים
נענשים על ידי היותם ציבור מיעוט בתוך 28 אלף טכנאים במדינה, כאשר לפחות שליש מהם
אינם אפילו טכנאים.

מ. גז:

העברה משם לשם אחר - היא שינוי שם או גם
הרמה?

ע. לירם:

כדי לשאת שם כזה צריך לגמור בית ספר
להנדסאים. יש בית ספר להנדסאים על יד
הטכניון בחיפה, על יד האוניברסיטה בתל-אביב. הם לומדים לפחות שנתיים ביום או ארבע
שנים חמישה ימים בערב.

אנחנו רואים את שלש הרמות האלה, מה מסוגל

כל אחד מהם לחשב.

א. גוראל:

טכנאי לומד שנה, הנדסאי לומד שנתיים
ומהנדס לומד ארבע שנים. אני לא מדבר על
הרמה, אני מדבר על ההשכלה.

ע. לירם:

כדי להיכנס לטכניון הסלקציה היא גדולה.
אני התחריתי אחד על חמישה. וכמה נשרו
בדרך והם היום עובדים בתעש ומקבלים שכר גבוה ממני? הוא התחיל לעבוד לפני ותפס
מישרה של מהנדס.

מה עשה בג"צ? שלשת השופטים נטו לקבל את
עמדת המהנדסים. ומשאו זאת עורכי-הדין של נציבות שירות המדינה ושל ההנדסאים, הם
הודיעו כי הם מוותרים מרצונם על המשך המו"מ ביניהם בענין איחוד המשרות להנדסאים.
אני מבקש מחברי הכנסת, תבדקו את הנושא
הזה, הנדסאים-טכנאים, או הנדסאים-מהנדסים, או מהנדסים-טכנאים.

חבריו ועוזרי ברקאי היו בזיעה, כי אם בגלל
חוסר מהנדסים מעסיקים במשרות אלה הנדסאים, אין לשלם שכר כפי שהיו משלמים למהנדסים
מתוך הנחה שטיב עבודתם נופל בהחלט מזה של המהנדסים.

או דבר אחר. ד"ר פרידמן חבר הועדה מצטט
את דברינו כפי שהופענו בפניו. אם המעסיק חושב להעסיק במישרה מסוימת מהנדס יקר או
הנדסאי זול, הוא יעדיף בהרבה מקרים את ההנדסאי מטעמים מובנים של הפסד כספי. לזמן
ארוך תיפגע הרמה הטכנולוגית של ישראל.

אני קובע שהיא נפגעה. העלאתה של הרמה
היתה אחת הסיסמאות שלמען יצאו המהנדסים. הסיסמה הזאת יותר מנכונה נוכח המצב באיזור
ובבטחון. חבל שהמהנדסים לא נשארו נאמנים לה, ובמקום זה הסיטו את מאבקם לכיוון הלא
נכון.

אנחנו סטינו מהכיוון הזה. בין ששה-שבעה
חברים בהסתדרות המהנדסים הצהרנו את המו"מ אני היחידי מסיעת העבודה. מבחינה מעשית
אנחנו שותפים לכל המהלכים האלה. פה אחד הצביעו בעד המאבק.

מה אני רוצה להסביר? לא יתכן שבפתיחת
המו"מ יגיד לנו גציב שירות המדינה המייצג את הממשלה, את ועדת השרים לעניני שכר:
תגמולל שהוא רכיב כן, אבל רכיב שהוא גמול לא. זה נקרא תום לב? זה לא בזיון בית

המשפט שפסק בתום לב ובאופן משמעותי.

מה זה בתום לב?

"היו ר.ש. ארבלי-אלמוזלינון:

זה מונח משפטי.

מ. גלר

ע. לירם:

הוא תפס את הטעות שלו, ואחרי שבוע או יותר הוא מואיל לבוא לסיבוב שני של שיחות, כאשר המרכז מחליט על שביתה. והוא אומר: מרכיב שכר שהוא גמול. ואז מה הוא מציע? 300 לירות, 270 לירות, 240 לירות ואחר-כך אפס. זה צריך להיות המנוף לתת למהנדס בוגר הסכניון את הרצון להישאר בארץ? זה צריך להיות המנוף למשיכת בוגדי בתי ספר מקצועיים ללכת וללמוד הנדסה בטכניון? אני אומר לכל חברי: אל תלכו ללמוד הנדסה, מקסימום לך להיות הנדסאי. תלמד שנתיים בערב ואז אתה מהנדס לכל דבר.

להחליט להביא ציוד גרוע או לא לקנות ציוד

ב"אלביט" זה נקרא תכנית "מרשל" מרושלת.

אני פונה אל חברי הכנסת הנכבדים. לנו

אין שר, אין שר סעד, אין שר בריאות, אין שר משפטים. אנחנו מפוזרים בכל המשק.

מה עשו במשרד הבריאות?

היו ר.ש. ארבלי-אלמוזלינון:

ע. לירם:

רע מאד, אבל היה מי שייצג את האינטרסים שלהם. אתם השר שלנו, אתם השר היחיד. תלמדו את הנושא. אני מניח שבחלק אתם מכירים אותו יותר טוב ממני ותשמיעו את קולכם. באתי אל שר האוצר והוא אמר: אבל שנקמן עומד עם אקדח ביד. אם זו בעיה אלקטורלית, לכל מהנדס יש זוג הורים ששפכו את זמם תרתי משמע בשביל לימוד ההנדסה. הכח האלקטורלי שלנו במדינה הרבה יותר גדול. כל טכנאי הוא טכנאי בזכות עצמו, אחרי קודם של שנה. ולא הושקע בלימודו מאמץ של המדינה ושל הוריו. המדינה משקיעה 50 אלף לירות בשביל להכשיר מהנדס.

המינוח "תום לב" הוא מינוח משפטי.

מ. גלר:

לא להגיד לי: גמול שהוא רכיב כן ורכיב שהוא גמול לא. אני לא מדבר על הסכום, אני

מדבר על השיטה. עד דרגה 10 השכר זהה. יג שווה ל-1 מהנדסים, י"ד - 2 מהנדסים, ט"ו - 3 מהנדסים, ט"ז - 4 מהנדסים, י"ז - 5 מהנדסים,

בין 1700 עד 5200 ברוטו, עם תוספת יוקר ועם תוספות סטנדרטיות אחרות.

א. גוראלי:

מהנדס 10 - 5200-5400 בשיא הוותק. כמעט ואין אנשים בדרגה ראשונה.

השכר הממוצע של מהנדס 3691 לירות.

ע. לירם:

יש שתי שיטות להגיב - לשאול שאלות ולהביע דעות. אני אלך בשתי הדרכים.

י.ז. אמיר:

ההצמדה אוכלת כל חלקה טובה. זה שימציא את השיטה של אי הצמדה צריך לקבל את פרט ישראל. זו לדעתי הבעיה המרכזית. לו הייתי צריך להיכנס לנושא של התרומה של המהנדסים, הטכנאים והרופאים במדינה - הייתי אומר זברים אחרים.

יסוף בן-אברהם דיבר על חידוש המאגרים

הלימודיים פעם בשבע שנים. האמת היא שללא לימוד מתמיד, יום יום, אנשים מפגרים. מי שסיים את לימודיו לפני עשר שנים כאילו אינו יודע שום דבר היום. זו בעיה מאד מאד רצינית. מה וועדת העבודה של הכנסת יכולה לעזור כדי לפתור את הבעיה? לו כל הצדדים היו מסכימים שתקום ועדת משנה של הכנסת, אשר תדון ותמליץ את המלצותיה - אני מבין. אבל דומני שזה לא יהיה על דעת כולם.

יש במשק כוחות צנטריפוגליים אשר פועלים בכוחות עצמם. אני חושש שהשביתה תחריף, תפגע במשק, תגיע לנקודת תורפה כזו שעוד פעם ירימו ידים. זו שיטה חמורה מאד, אתם צריכים לדעת. אינני יודע כיצד ממשלת ישראל יכולה לפתור את השיטה, בלי חתך בבשר החי. אינני יודע אם יש אפשרות למישהו במדינה הזאת לחתוך.

נראה את האיגודים הארציים שישובם. אין חכמות, גמרת עם מישהו והשני מיד עולה על הצלחת.

אני בהחלט התרשמתי מהצורה ההגיונית, היפה, התרבותית שבה העליתם את הנושאים שלכם. במרבית הדברים אתם צודקים. יש דבר חשוב שהוא עקרון חיים: אם יש הסכם - צריך לכבד אותו. אם יש פסק-דין של בית המשפט - ודאי וודאי צריך לכבד.

אני יודע שנתנו דירוג של סכנאים לחבר שאינו יודע להחזיק סרגל חישוב. זו בעיה גדולה מאד. למה אני אומר את הדברים האלה? לא הייתי רוצה שתשלו את עצמכם שהישועה תבוא מועדת העבודה. ועדת העבודה יכולה להביע את דעתה ולפרסם קומוניקט. הבעיה המרכזית היא: איך מסירים מעל עצמנו את הנושא הזה של הצמדה? אם לא נגמור את העניין הזה, אינני יודע אם נוכל להמשיך לתפקד במדינה. ואנחנו אוהבים אותה ורוצים לתפקד בה.

א. דרובלס:
אני חושב שהחברים הציגו באופן יפה את העמדה שלהם. הם לא פחות פטריוטים מאיתנו. המדינה והמשק יקרים להם לא פחות מאשר לנו. הם האדריכלים והמפעילים של המשק. והם היו צריכים לבקש בנשק של-שביתה.

יש פסק דין של בית דין לעבודה. יש מחלוקת בקשר לפירוש של פסד הדין. נכון שבאתם לוועדת העבודה וביקשתם להופיע. כיוון שאנחנו בסוף הקדנציה לא קל להיפנות מיד. אינני חושב כמו חבר-הכנסת אמיר, שוועדת העבודה לא יכולה לעזור. זו בעיה לאומית, אחריכם יבואו הסכנאים וההנדסאים. הרי לא יכולים לשתק את כל המדינה. לו הייתם באים לוועדת העבודה ואומרים: הנה ישנה בעיה, בית הדין פסק כך וכך - היינו יכולים למנוע את הכרזת השביתה.

אחרי שנכנסתם לשביתה, נכנסתם לעמדה של יוקרה. האם ישנה אפשרות לפנות לגור ציבורי כמו ועדת העבודה ולנסות יחד לפתור בעיה? לא חשבתם על כך? נכון, פניתם לפני חודש וביקשתם את הפגישה.

י. בן-אברהם:
נפגשנו עם היושבת-ראש. אנחנו מגסים בכל דרך אפשרית.

מ. גלר:
נפגשנו עם ועדת הכלכלה. נפגשנו עם סיעות בכנסת, עם השרים מועדת השרים לעניני שכר, עם ועדה מרכזת. אין גורם שלא נפגשנו איתו.

י. דוניצקי (יוזין):
אני רוצה להעיר שתי הערות מוקדמות. פה תולים את הקולר בהצמדה. ההצמדה היא תהליך סטיכי שהתחילו בו המהנדסים. את היריה הראשונה עשו המהנדסים. אני יושב ומולי אנשים אינטליגנטים. אני מצטח כבר שנים להבין אותם ואינני מסוגל. נניח שנחליט שהצמדה היא רעה חולה של המשק הישראלי - מהי הדרך לפתור את בעית ההצמדה?

הדרך לפתור את בעית ההצמדה היא לתת למישהו לקבוע מה עדיף על מה. הרי כל קבוצה מיוצגת את האינטרסים שלה וכל קבוצה חושבת, בצדק או שלא בצדק, שהיא מלך האדמה.

הנה במקביל למהנדסים - שאני באמת חושב שהם מייצגים את הטכנולוגיה של מדינת ישראל - שובתים ארגוני המח"ר. מבחינה מספרית הם עולים עליכם. מי יכריע ביניכם?

ע. לירם:

אתם. קחו את הסמכות ותכריעו. אתם צריכים לקחת על עצמכם אחריות ולהכריע.

י. דרניצקי (יודין):

אתמול שבתו הרופאים. שלשום שבתו האחיות. יחד עם המהנדסים שובתים סכנאי הרנטגן. זו לא הצמדה מכוונת, זו הצמדה של לחצים, לחצים אשר נקבעים על כל קבוצה שמייצגת אינטרס לגיטימי ופחות לגיטימי. מה דרך להתגבר על ההצמדה הזאת, אם אמנם היא רעה חולה? אתם מוסרים להסתדרות העובדים כושר הכרעה? אם אתם לא מוסרים, שנקמן ימסור? איך אתם חושבים להתגבר על בעיית ההצמדה? או שיתאספו כל הארגונים ויחליטו.

אתם ניסיתם לפתור בעיה. אתם ניסיתם לדבר על דבר חשוב ולא חשבתם עד הסוף. מישהו צריך לקבוע. אם מגיע למהנדסים, אז מגיע למהנדסים. יבוא מישהו אחריכם ויקבל חצי.

נניח שאתם מייצגים אינטרס צודק, אבל לא אידיולוגיים גמורים יושבים בראש מדינת ישראל. משהו גם אני מבין ומסוגל להבדיל בין תבן לקש, מסוגל להבין מה דרוש למדינת ישראל, האם זקוקים יותר למהנדסים או לעובדי רוח.

אותה התכתשות שישנה בין האינטליגנציה שלנו לא קיימת בין פועלי דחק. אתם משגעים את כל מדינת ישראל, כיוון שאינכם מסוגלים למצוא שפה משותפת ביניכם. אני לא נכנס עכשיו למפה פוליטית. בעיני הרס המקצוע ההנדסי התחיל עם הקמת "לקידום". אני חבר מפ"ם.

ע. לירם:

חברך מדנס מציע לעזוב את ההסתדרות. תמיד היה נגד.

י. דרניצקי (יודין):

אני ידעתי למה ההתפתחות הזאת תביא והזהרתי בשעתו בהסתדרות ובמפלגתי. אני מעמיד שאלה, חברים יקרים. או שהאינטליגנציה תיתן פתרון על ידי נסיון של היזכרות פנימי או שאינני יודע מה יתרחש במדינת ישראל. 90% של סכסוכי העבודה הם בתוך האינטליגנציה. זו הערה אחת.

עכשיו הערה שניה. יושבים מולי מהנדסים. אני לא חייב לתת לאף אחד תעודת זהות שלי. אני דיברתי בהסתדרות הרבה, אני דיברתי בכנסת בשגתיים האחרונות, אני חושב שהדגש הוא על טכנולוגיה. אין משק בלי טכנולוגיה מודרנית. אסנני רואה אפשרות לפתור את בעיות מדינת ישראל בלי טכנולוגיה, בלי אנשים בעלי ידע בטכנולוגיה והשכלה טכנולוגית. אתם מדברים בשם הטכנולוגיה. אני שואל אותכם: האם יכול להיות זה רק עם גנרלים, בלי מציבים? למה לדבר בצורה כזאת על הנדסאים ועל טכנאים. כמו שאנחנו זקוקים למהנדסים, אנחנו זקוקים לנדסאים וטכנאים. קורס של שנתיים יותר טוב מקורס של שנה. קורס של חצי שנה יותר טוב מפועל בור.

אני מזכיר נשכחות, היתה החלטה הרסנית של פילוג בהסתדרות המהנדסים. המהנדסים שמייצגים את העלית של ההשכלה הטכנולוגית והיכולת הטכנית במדינת ישראל לא צריכים לייצג את כל המקצועות הטכניים, לפי סולם פנימי? מי פילג את ההסתדרות המאוחדת של הסדרות המהנדסים והטכנאים ומי הכניס אותם למערבולת של ויכוחים, כשאינן שונאים גדולים יותר בין מהנדסים וטכנאים.

אילו פילוג זה לא נוצר, לא היה נוצר אותו אנטגוניזם, שלא נותן לנו לפתור את הבעיה. הנה פילגו את ארגון הימאים, כביכול בשם הפעור. עכשיו פעמיים בשבוע יש שביתות של קצינים כנגד דירוגים. הפילוגים האלה יגמרו את הספנות הישראלית.

אם רוצים לפתור בעיה של מהנדסים, מוכרחים לאחד בהסתדרות אחת את הטכנאים עם המהנדסים. רעיון אבסורדי?

יש לי עוד כמה שאלות. המהנדסים בשעתו דרשו קידום אוטומטי. מה יכול להיות סותר יותר. יש מהנדסים שעובדים בעבודה הנדסית, יש מהנדסים שאינם עובדים בעבודה הנדסית. ויש עליכם גיבנת גדולה שאתם לא מסוגלים לתת לה תשובה אמיתה. אני מכיר את הבעיות מקרוב.

אני מאמין בתום לב שמדינת ישראל את עיקר משאביה, את עיקר כוחותיה צריכה להשקיע בטכנולוגיה וכעידוד אנשים שילכו לקבל השכלה.

י. דרניצקי (יודין)

מדינת ישראל לא יכולה בבת אחת לתרגם את הדברים לשפת הסכומים. צריך להסדיר את היחסים בין המקצועות. צריך לקבוע תכנית של שלשה שלבים, כדי להביא את ציבור המהנדסים שלנו למה שמגיע לו, וגם אזלא יקבל מה שמקבל מהנדס באמריקה. אני הייתי מוכן לתת לזה יד. הייתי מכניס את ועדת העבודה לזה. אבל בתנאי שיש גישה קונסטרוקטיבית. בשביתה זו אינני רואה פתרון.

אפשר להגיע לדברים אחידים. אני רמזתי על כמה דברים שדורשים פתרון. אולי דיברתי על אזניים אטומות. אני מדבר מתוך מאמץ עצום להבין את הבעיה ולתת תשובה.

י. בן-אברהם :
אני רוצה להתייחס לדברי החבר יודין, בלי להיכנס להיפססוזות, כשאתה מקווה שיש מהצד השני אנשים עם כנות.

אתה אמרת כמה דברים שחלקם מבוססים על ידע. שלך מהעבר, חלקם מבוסס על אי ידיעה מוחלטת. אתה אמרת: אם טובת המדינה נגד עינינו, אזי תנו למישהו להכריע. חבר יודין, אין ארגון במדינה שעבר כל כך הרבה אינסטנציות שלהן מסרנו את זכות ההכרעה. אין זה מן הצדק ומן ההגיון לבוא ולהגיד לנו עכשיו: תנו למישהו אחר להחליט. נתנו ובכבוד.

יתרה מזו, שר האוצר זמזל ההסתדרות נתמו על מינויה של ועדת ברקאי. נתנו לוועדת מומחים אזביקטיבית להכריע. יתרה מזו, לוועדת ברקאי עשינו "דוקטורטים" שעלו לנו 100 אלף לירות במחקרים. תראה לי איגוד מקצועי אחר שהיה לו ויכוח מקצועי שעשה כך.

יותר מכך, שיכנעו אותנו והלכנו לבית הדין. נתנו סמכות משפטית להכריע. אחרי כל אלה לבוא ולהגיד: תנו למישהו להחליט? כמינימום הייתי אומר שזה לא הוגן.

דבר שני - לגבי ההערה שלך ביחס לסכנאים. אזי נפגשתי עם שנקמן לשיחה בארבע עינים לפני שבוע, ביוזמתי, ללא גיבוי של המוסד שלי, על מנת למצוא פתח להליכה משותפת ולמנוע התכתשות. זו היתה שיחה של שעות. אמרתי לבוא נקבע מודוס בינינו, שלא ישמש מקבל חובלים נגדנו. התשובה היתה לא בא' דבתי, לא בא' בחשבון.

יותר מכך, הבקר הופעתי לפני הפורום הממשלתי ואמרתי: אני מתחייב לקבל פחות מאשר מציעים, בתנאי שלא תתנו מחר לכל עם ישראל. הם צחקו ממני. מי? אלה שמקבלים משכורת בשביל להחליט.

אתם צריכים לפקח על הזרוע השלטונית ולעשות שם בדיק בית. לא יתואר מה שנעשה, לא יתואר עם מי אנחנו יושבים. איזו ציביות, איזו לא איכפתיות יש מהצד השני. לבוא אלינו ולבקש אחריות, יותר מכולם?

אם אתן לך את הביאוגרפיה שלי, תשתומם על מה שאני עשיתי. אני הייתי עשרות שנים במדים. לא הייתי בהסתדרות המהנדסים. מה אתה מספר לי היסטוריה. הצוות הנוכחי שמנהיג את הסתדרות המהנדסים כולם חדשים, בחייהם לא עסקו בעסקנות פוליטית או מקצועית. כל הצוות חדש להוציא את בדיאן. כאב לי, ראיתי איך העסק מתמוסס. אני מעורה במערכות הכלכלה ובצהל, היה איכפת לי ואמרתי: מי יעשה אם לא אני וחברי.

ההנהגה הנוכחית של הסתדרות המהנדסים היא לא אנכרוניזם מיושן. השקענו 100 אלף בעבודת מחקר. יש רוח חדשה, לפחות על פני השטח, אם לא יותר. אני מקבל בחיוב את העובדה שאתה רואה את הבעיה בהבנה, אבל אינני מקבל שאתה זורק עלינו. אתה יודע מיהו נציב שירות המדינה? מה זה אוצר?

י. דרניצקי (יודין):
למצוא קו קונסטרוקטיבי. אתם צריכים.

י. בן-אברהם:
בשביל זה הלכנו לוועדה. הועדה הורתה לממשלה לבטל את ההצמדה. מה אני יכול לעשות? לקחת פטיש. יתרה מזו, באופן מעשי הורתה איך לבצע - לתת מרכיב שכר ספצימי.

מה עוד נקרא מאבק? מה אפשר לדרוש מארגון ציבורי המכבד את עצמו? אזכיר נקודות אחרות בנימה קצת יותר חיובית.

שוחחתי עם החבר שנקמן ולא נתקלתי בהבנה. אבל אצלנו יש מחשבה: הבה נקים בתוכנו חטיבת טכנאים. אזנינו לא ערלות. דחפו אותנו, ככה, ברישעות, בציניות ובלא-איכפתיות למה שהגענו עכשיו. אין גוף במדינה שעבר סובב כזה של מ"מ, של ועדות כמונו. אמרנו שאנחנו מסכימים לבוררות ההסתדרות הכללית. שלחו אותנו לעזעזול. תבדוק את זה אצל משל. תשאל אותם. איזו אחריות אפשר עוד לדרוש מאתנו? לזרוק את ה"בייבי" למטה.

צריך לעשות שידוד מערכות לא רק בארגון המהנדסים. יש מישהו שצריך לחשוב פעמיים מה הוא עושה ולתקן את דרכיו. אין אפילו אחד שהזכרת ולא הלכנו אליו.

מ. גלר:

חבר-הכנסת יודין, אני מצטער לשמוע שצריך לעשות, צריך לעשות. מי צריך לעשות? אנחנו פנינו לכל מוקדי קבלת ההכרעות במדינה, ועדת העבודה של הכנסת אחד מהם. אנחנו מבקשים לעשות. אנחנו עושים כל מה שאפשר כאיגוד קצועי במסגרת אפשרויותינו המוגבלות. עשינו ופעלנו במשך שנים. היום הגענו לצורה, אולי לא קונסטרוקטיבית, של שביתה. זה הנשק היחיד האחרון שיש לנו. זה הנשק של האיגוד המקצועי. לכם יש כלים אחרים, אנא תפעילו אותם כדי לתקן את המצב. אנחנו עושים כל מה שאפשר.

אנחנו מוכנים לקבל חצי. אבל לא יתכן שתהיה זהות בין מה שאנחנו מקבלים לבין טכנאי מושווה. אנחנו מעריכים את הטכנים והמהנדסים ואין לנו זלזול בהם, אבל חייבת להיות דיפרנציציה. אם הסתדרות המהנדסים לא היתה מתפלגת בשנת 54 היא היתה מתפלגת בשנת 64. היינו אולי יכולים לעכב את התהליך, אבל זה לא היה משנה את המצב.

כל ההסתדרות, כל הועדה המרכזת לא מוכנה לעשות לתיקון המצב, כאשר אנחנו מוכנים לקבל תוספות קטנות, בתנאי שלא יתנו לאחרים-הצעה זו נתקלת בקיר אטום.

אנחנו לא תובעים עבור אלה שלא עובדים כמהנדסים. מדובר על פטיקה אשר קבעה תוספת, כאשר ההשכלה דרושה או תורמת.

רבותי, ועדת קצ'לסקי אשר נאחזים בה הטכנאים הבחינה בפירוש בין המקצועות השונים. צריך לתרגם את זה למונחים מעשיים, כאשר יש הבחנה ברורה בין מהנדסים וטכנאים. ועדת קצ'לסקי נתנה זכויות מיוחדות למהנדסים ונתנה זכויות מיוחדות להנדסאים. עכשיו עושים מכולם קבוצה של הנדסאים וזה סילוף של האמת.

יגיע הרגע שנהיה מוכנים לפתוח בהסתדרות המהנדסים חטיבה של טכנאים. שיהיה ברור מי הגורם הטכנולוגי המוביל ומי הגורם המסייע.

אלה לא היינו הך. כך לא גשיג את היעדים של פיתוח טכנולוגי של מדינת ישראל, שאתה ער להם, אבל צריך למצוא את הדרך להשגתם.

אתה אומר שאנחנו גרמנו להצמדה. אין עיוות גדול מזה. הצמידו אלינו במשך כל השנים מקצועות שונים. ועדת השרים לעניני שכר אינה מנהלת מדיניות שכר. היא לא מתמודדת עם בעיות מקרו-משקיות. לא הסדרות המהנדסים גרמה לכך.

י. דרניצקי(יודין):

חבר גלר, כאשר אתה מצהיר שאתה מוכן להסתפק בחצי, רק שהטכנאים לא יקבלו - אתה לא קובע בזה הצמדה? אתה בונה את מערכת השכר שלך על פי מערכת שכר אחרת.

אנחנו לא מנהלים מ"מ.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אלה יקבלו את תוספת השכר המגיעה להם. חלילה, לא אמרתי שלא מגיע להם כלום. ביקשנו

מ. גלר:

לראות בנושא יעד לאומי, להציג אותו בפורום הנעבד של הכנסת, לפעול לשינוי המצב ואולי ליצור הלכי חקיקה מתאימים שיפרידו את הבעיה בין קבוצות העובדים השונות, יביאו למימוש מסקנות ועדת בוקאי, אשר קבעה ניתוק. אין בכוחנו לגרום לחקיקה.

עיסקת חבילה אפשר להעביר בכנסת? גם את הענין הזה אפשר להעביר בכנסת. הממשלה וההסתדרות התחייבו להעביר. אתם הגורם, אתם הגורם המוסמך ולא הסתדרות המהנדסים.

ע. לירם:
מר בן-אברהם ניסה למצוא שפה משותפת עם הטכנאים, גם חכרים אחרים ניסו. מציעים לנו שפסק הדין יהיה נחלת שנינו, גם אלה שנשפטו וגם אלה שלא עמדו לדין.

אני אמרתי: אם השכר הממוצע של המהנדס במשק הציבורי הממשלתי הוא 4 אלפים לירות, אני אסתפק בפחות. בפרט אם אני יודע שזה יהיה כל מה שאני אשיג ואני יודע שאתה לא תשיג יותר מזה. למה? משום שחשובה לי המדינה ואני לא רוצה שהמכונה תתחיל להדפיס כסף. אם אתה ואני נקבל אותו דבר - אז אני שם מחסום, אתה ואני לא נקבל דבר ואינני רוצה תוספת שכר.

במו"מ אמרתי לניצן: בוא נעביר כמה מהנדסים בסולם. הוא חזר ואמר: אני לא מסכים, זה יעלה 80 מליון לירות למשק המדינה. אני חושב שזה יעלה חצי מליון.

אני המתון בין המתונים בגישה שלי. הנה יש בחירות, יש ועידת המפלגה, יש לי אלף סיבות למתן את השבילה ולסגור אותה. וניצן בה למכור לי 80 מליון לירות. המדינה הזאת יקרה לי יותר מהכל. אני חוזר ואומר, אני מוכן לקבל רק 2%, רק לצורך היופי, כי אחרים קיבלו יותר.

חברי ועדת בוקאי התפזרו. אברהם פרידמן ישנו, קיראו לו. הוא יגיד לכם בעל-פה אותם דברים. אין מי שמבקר את המהנדסים בתוך הועדה יותר ממנו ולמרות זאת הוא אומר מה שהוא אומר. דברים כדורבנות הוא אמר לנו. מה שאמר חבר-הכנסת יודין זה מעט לעומתו. שאלתי את פרידמן (הוא מייצג את המח"ר): אתה הכתבת את דברייך לעיתונאי. והוא השיב בחיוב.

אני יודע מה קורה במשרד התקשורת. לקחו את התפקיד של מהנדס מחוז והושיבו בו טכנאי. ואינני אור איזה. בתפקיד זה צריך להחליט החלטות הנדסיות, כאשר אין לו כישורים לכך. אם הוא הגון, הוא דואג שעל ידו ישב מהנדס. אם הוא לא הצליח להשיג תקן של מהנדס, אז איזה החלטות הוא מחליט?

הזכירו את הנס הכלכלי של גרמניה. קודם צמחה הכלכלה וארק-אחר-כך קמה מדינת סעד. שוודיה פיתחה כלכלה ורק אחר-כך הפכה להיות מדינת סעד. תכו לכלכלה, לחקלאות ולתעשייה לפרוח ואז יהיה מה להלק.

החקלאות שלנו הגיעה לשיאים. החקלאים למזלנו באו בורים, הם לא התיימרו לדעת חקלאות. מי פיתוח את החקלאות? מומחי חקלאות ואגרונומים. ואז אתה רואה פרחים ליצוא וחיטה שמספר גרעיניה פי שלשה.

י. דרניצקי (יודין):
זה סיפור הצלחה של שיתוף פעולה בין עובד ממדרגה גבוהה עם אגרונום.

ע. לירם:
קח ותלביש את זה על התעשייה. קח ותלביש את השיטה באמנות חוקים על השירותים ועל משרדי הממשלה. מי שקונה ציוד לטלביזיה - יחליט על כך בעל הכישורים. כל מערכת תבחר מבין בעלי הכישורים את הטוב ביותר. אם אתה פותח פתח לאחרים, אתה מוותר על זכותך לבחור את הטוב ביותר. אתה מחפש לזה הנמקה באמצעות ההצמדה. מה להצמדה ולפתיחת משרות של מהנדסים לטכנאים? כאשר עשית זאת, הנימוק הוא הפוך.

ח. שמעוני:
נניח שהיו מצמידים את המהנדסים לרופאים - אתה לא היית רוצה להיות צמוד לטכנאים. הציעו לך ואחרי סרבתי. אחת קודם כל אומר שזה לא יהיה לכל עם ישראל. זה לא ענינך.

תן לסקטור אחר שייאבק. ואם היו הטכנאים עולים עליך, היית דורש להיות מוצמד אליהם.

ע. לירם:
הם עולים. המהנדסים בחיפה מבקשים להיות צמודים למנהלי העבודה שלהם. בכימיקלים איפה שהנהלה מציעה 1200 לכל מהנדס, מנהל העבודה הכפוף אליהם מקבל יותר.

י. בן-אברהם:
הטכנאים, בעזרת השם, כבר הכריזו על שביתה. אם אני אשבות יחד איתם, ניקח אלפיים לירות.
אם זה טוב למדינה - אהלן וסהלן.

ה. שמעוני:
כל פעם שהיה נוח לכם הייתם צמודים למאבקם של אחרים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, קיימנו שיחה. מישהו שאל האם יכולה ועדת העבודה לסייע. זה היה אחד הנימוקים שאני בשיחה עם בן-אברהם וגולדשטיין אמרתי: ועדת העבודה יכולה להיכנס לנושאים מסוימים, כאשר היא יודעת שהיא יכולה לתרום.

הנושא הזה מסובך, הוא מסוכן, הוא קשור בשרשרת של דברים אחרים. יש חלוקת תפקידים במדינה. ועדת העבודה כוועדה פרלמנטרית לא נכנסת למו"מ על עניני שכר. איננו מתחמקים לשמוע אותכם. השאלה מה התרומה שאנחנו יכולים לתרום בענין הזה. לנושא הספציפי הזה לא נוכל לתרום שום דבר. כאשר שוחחתי איתכם, יעצתי לכם ללכת לבית הדין לעבודה. בשביל מה הקימו את בתי הדין לעבודה? בשביל לפרש דברים. אמרתם: לא, בשבילכם זו החלטה נחרצת לא ללכת לבית הדין לעבודה. ואז הממשלה פנתה.

אני שמחה שבית הדין החליט כפי שהחליט. דבר אחד חשוב השגתם - השגתם את ההכרה שצריך להיות גמול על ההשכלה. זה דבר עקרוני ממדרגה ראשונה. את זה השגתם לא על ידי שביתה, אלא על ידי מאבק צודק. ניהלתם מאבק בצורה שקטה ורצינית. הויכוח עכשיו על פרוטות הוא מישני.

אני מאמינה לכם ואני מעריכה את האחריות שגיליתם כל הזמן ואת תרומתכם למשק. אין חילוקי דיעות בינינו על היעד - עבודתכם למען פיתוחה של הטכנולוגיה, למען פיתוחה של התעשייה ובמיוחד אותה תעשייה שצריכה להיות מיועדת ליצוא.

בנושאים שדנו עליהם בסכסוכי העבודה במשק הגענו למסקנה שמבנה השכר או אותה מדיניות שהיתה בעבר פשטה את הרגל. הגיע הזמן שתקום ועדה הסתדרותית ממלכתית, לא של פרופסורים (אולי יסתייעו בפרופסורים), שתבדוק את מבנה השכר כולו ותקבע מדיניות חדשה, מדיניות חדשה שלא תהיה בנויה על הצמדה. יש לבנות מערכת שכר תואמת את הצרכים של המשק, של התפתחות המשק, תואמת את הצרכים של היום.

מה שקיים היום הוא טלאי על גבי טלאי. אם גוף לא נאבק היום להשיג תוספות, מה הוא שווה בכלל. אל תתפלאו, היום יגמרו איתכם ומזר יגמרו עם אחרים. למרות שאתם הייתם מסתפקים בפחות ובלכד שלא יקבלו אחרים אותה התוספת. אני מבינה אותכם, על ידי כך נפגמת הייחודיות שלכם.

ההסתדרות יכולה להתחייב על דבר כזה. הממשלה יכולה להתחייב על דבר כזה. נוקשות כזאת יכולה להיות אולי בשלב הרבה יותר מוקדם. הלכו עם הרופאים בטקטיקה לא נכונה ולבסוף נתנו הרבה יותר מאשר הרופאים עצמם פיללו.

אינני מטיהל ספק באחריות שלכם למשק וכציבור עובדים. תנו להסתדרות הכללית להכריע בנושא הזה. לדעתי גם העיתוי של השביתה שלכם אינו טוב. היא מאבדת עכשיו את כל האפקט.

ע. לירם:

כולם רוצים להרוויח ממסקנות ועדת
ברקאי ומפסק הדין שלנו.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בזברים העקרוניים טיפלנו בוועדת העבודה.
רק לפני שבוע הנחנו מסקנות על המצב
בשירות הציבורי. צריך להתחיל לטפל בבעיות באופן יסודי מהשורש, ולא פתרונות של
הרגע האחרון. אין לי ספק, במידה וההסתדרות תיקח את הנושא - והיא הגיעה למסקנה
כזאת - ותקים ועדה לבדוק את המדיניות הזאת באופן יסודי, היא תיתן תשובה לכולם.
יבנו מערכת שכר ריאלית שתואמת את צרכי המשק בפיתוחו. ולא יהיה מצב שנותנים למי
שלא יודע להשתמש בסרגל חישוב דוגה של טכנאי.

איפה המוטיבציה להתקדמות? היא לא קיימת.
טוב שהתקיימה השיחה הזאת, למרות שלגופו של ענין היא לא יכולה לתרום.

אני שוב פונה אליכם - כל חברי ועדת
העבודה ודאי יצטרפו לפנייה הזאת - לחזור לעבודה תקינה. את העיקר השגתם - החלטת
בית הדין לפירוש שנתתם למסקנות ועדת ברקאי. כמה יהיה הגמול - זה זכר משני. תרדו
מהעגלה הזאת, תמשיכו לנהל בשקט את המו"מ שלכם, על מנת להשיג את התגמול הנאות.
אל תהריפו את המאבק - מהחרפה זו - לא תצמח תועלת למדינה הזאת. המדינה מיטלטלת על
ידי זעזועים שלא היו דוגמתם. האחריות שלכם לא פחותה משל אחרים.

תעבירו את הפנייה של ועדת העבודה לציבור
שלכם. מוטב שהתבונה והשכל יגברו על היוקרה.

מ. גלר:

אני מציע, במקביל פנייה למעסיקים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אנחנו פונים למעסיקים לנהל את המו"מ
ברוח פסק הדין של בית הדין לעבודה,

בתבונה ומתוך כבוד הדדי של שני הצדדים.

י. דרניצקי (יו"ר):

אני כמובן מצטרף לפנייה של היושבת-ראש
להפסיק את השביתה. כל אחד מבין איזו
השפעה עקיפה וישירה יש לה על המורל במדינה. אני מציע שתתקשרי ותודיעי לשר העבודה
ולשר האוצר על הלך הדעות בוועדה.

שבית, אני מעלה מחשבה שוועדת העבודה
תקדיש מזמנה לשאלה של קווליפיקציות של עובדים, לא מבחינות שכרם אלא מבחינת מילוי
תפקידים. ועדת העבודה לא נכנסת לבעית השכר ולא קובעת מה שיעור התוספת. על זה היא
לא יכולה ולא צריכה לתת תשובה.

לעומת זה, כאן נוצר סיבוך איום ונורא
שצריכים לסייע להתיר אותו. יכול להיות שזה צריך להיעשות ברמה גבוהה מן האיגודים
המעוניינים בכך במישרין. אני מציע בשלב זה שנחליף דברים ונראה איזה פתרון להציע
לבעיה זו, שהיא לא נותנת מנוח, לא למהנדסים, לא לטכנאים ולא למשק כולו. אני מציע
לקיים שיחה, להזמין את נציגי המהנדסים, הטכנאים, ההסתדרות והמעסיקים, כדי לראות
מה אנחנו יכולים לתרום בכיוון לפתרון.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בכנסת הקודמת הועדה טיפלה בנושא הזה,
עוד לפני שקצ'לסקי היה נשיא מדינת
ישראל. שר העבודה התקין בזמנו תקנות בנושא של ייחוד פעולות. באו לחצים של
כל הצדדים לשנות. הופיעו בפני הועדה פרופ' קצ'לסקי, נציגי הסתדרות המהנדסים,
הסתדרות הטכנאים. הסיכום של ועדת העבודה היה לא לשנות מהמסקנות אלא לקבל אותן.

כל נסיון להיכנס לנושא הזה הוא כניסה
לשדה מוקשים. אינני יודעת אם ועדת העבודה תוכל בשבועות שנותרו לה להיכנס לנושא

הזה. צריך להתחיל בו בקדנציה החדשה.

עצם העובדה שנכנסים ומתחילים לדון מהורה
צעד קדימה.

י. זרניצקי (יודין):

אינני אוהבת להשלוח. אני אוהבת להיות
גלויה. השעה אינה מתאימה לדון בנושא זה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מסיבה פוליטית?

ע. לירם:

לא. הכנסת מסיימת את עבודתה בעוד שלשה-
ארבעה שבועות. הסיבה היא טכנית מבחינת

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

לוח הזמנים לעבודתה של הכנסת. אילולא היתה מתפזרת הכנסת וממשיכה לעבוד עד מאי,
היינו בהחלט נכנסים לדיון. בשבוע הבא לא נקיים ישיבות, ואז נשארים לנו שבועיים.
על סדר יומנו עומדים חוקים ואנחנו צריכים לעשות מאמצים לסיים אותם. לפתוח עכשיו
דיון בנושא הזה - נראה לי כבלתי אפשרי.

אני מודה לכם מאד מאד. אנחנו בהחלט
מרגישים שותפות מבחינת אותם היעדים שאתם מציגים. אני באופן האישי ביותר מציינת
בהערכה מלאה את התרומה העצומה שלכם לפיתוחה של הארץ, לטכנולוגיה ולקידום המשק.
זוהי תרומה שאי אפשר להתעלם ממנה. אני מקווה שתעמוד התבונה, גם לכם וגם למעסיקים
לסיים את השביתה בלי מכאובים ובלי כאבים. תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.40